

การเพาะและอนุบาลปลาเทโพ

Breeding and Nursing of Black ear Catfish

Pangasius larnaudi

คำนำ

“ปลาเทโพ” เป็นปลาน้ำจืดของไทยที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่จัดอยู่ในครอบครัวเดียวกับปลาสร้อยและปลานิล ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภคอย่างมาก มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Pangasius larnaudii* ปลาเทโพจัดเป็นปลาน้ำจืดที่มีรสชาติอร่อย ราคาแพงและเป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้ปลาเทโพที่จับได้จากธรรมชาติเหลือน้อยลง การเพาะพันธุ์ปลาเทโพจากพ่อแม่ปลาที่เลี้ยงในบ่อดิน ด้วยการผสมเทียมโดยวิธีฉีดฮอร์โมน ทำให้มีลูกปลา ออกสู่ตลาดจึงมีเกษตรกรนำมาเลี้ยงในบ่อดินและในกระชังเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีผลผลิตปลาเทโพออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง

แหล่งกำเนิดและการแพร่กระจาย

ในประเทศไทยพบว่าปลาเทโพอาศัยอยู่ในแม่น้ำสายต่างๆ เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำมูลหรือแม้แต่สาขาของแม่น้ำเจ้าพระยาแม่น้ำปิงและยังสามารถพบได้ในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เช่น อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์

ลักษณะทั่วไป

ปลาเทโพเป็นปลาไม่มีเกล็ดขนาดใหญ่คล้ายปลาสร้อย นัยน์ตาค่อนข้างโต และอยู่เหนือมุมปาก ส่วนหัวและจะงอยปากมน ปากกว้างมีฟันอยู่บนขากรรไกรทั้ง 2 ข้าง มีหนวด 2 คู่ มีจุดสีดำค้ำขนาดใหญ่เหนือครีบหู รูปร่างป้อมสั้น ปลาขนาดใหญ่มีลำตัวส่วนท้องเล็ก ปลายครีบหลัง ครีบท้อง และครีบกันย่นเป็นเส้นยาวเรียว มีครีบไขมันอยู่ใกล้กับโคนครีบหาง มีขนาดความยาวประมาณ 50 เซนติเมตร ใหญ่สุดได้ถึง 1.5 เมตร ปลาขนาดเล็กกินแมลง ปลาขนาดใหญ่กินพืช ปลา หอย แมลง ตลอดจนถึงซากสัตว์

การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์

การเตรียมพ่อ-แม่พันธุ์ปลาเทโพ ควรจะมีอายุประมาณ 3 ปี โดยน้ำหนักพ่อ-แม่พันธุ์ ในอายุดังกล่าวจะมีน้ำหนักตัว ไม่ต่ำกว่า 2.5 กิโลกรัม การเลี้ยงพ่อ-แม่พันธุ์ ควรเลี้ยงในบ่อดินแบบรวมเพศ ควร

ปล่อยพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ในอัตราส่วน 1 : 2 ในพื้นที่บ่อครึ่งไร่ ปล่อยพ่อพันธุ์จำนวน 20 ตัวและแม่พันธุ์จำนวน 40 ตัว แบ่งบ่อโดยใช้ตาข่ายพลาสติกกั้นไว้เป็นสองส่วน ปล่อยพ่อ-แม่พันธุ์ด้านละ 30 ตัว ในการคัดเลือกพ่อ-แม่พันธุ์ใช้วิธีการตรวจสอบความสมบูรณ์เพศดังนี้

ปลาเพศเมีย

ในช่วงฤดูผสมพันธุ์ ส่วนท้องพองเป่งกลมมน พื้นท้องนูนมาก ลักษณะช่องเพศเป็นรูปร่างกว้างใหญ่กว่าตัวผู้ ช่วงฤดูผสมพันธุ์ ช่องเพศพองเป่ง และมีสีแดงเข้ม

ปลาเพศผู้

จะมีท้องเรียบกว่าและไม่นูนเหมือนปลาเพศเมีย พื้น

ท้องแข็ง ช่องเพศเป็นรูปรี่เช่นเดียวกัน แต่แคบและเล็กกว่า สีแดงอ่อนและมีส่วนของอวัยวะเพศยื่นยาวออกมา ปลาตัวผู้ที่มีน้ำเชื้อสมบูรณ์และแก่เต็มที เมื่อใช้มือบีบที่บริเวณช่องเพศเบา ๆ จะเห็นน้ำเชื้อสีขาวมาออกเห็นได้ชัด

การเพาะพันธุ์

ปลาเทโพสามารถเพาะพันธุ์ได้ในช่วงปลายเดือนมิถุนายน-สิงหาคมซึ่งจะคัดพ่อพันธุ์ที่น้ำเชื้อสมบูรณ์และแม่พันธุ์ที่มีไข่แก่ มาผสมเทียมโดยวิธีการฉีดฮอร์โมน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1.เตรียมอุปกรณ์และฮอร์โมนสำหรับผสมเทียม

- ฮอร์โมนสังเคราะห์ LHRHa มีชื่อทางเคมีว่า Buserelin
- ยาเสริมฤทธิ์ Domperidone
- เข็มและหลอดฉีดยา
- ครอบบดยา
- น้ำกลั่น

2.การฉีดฮอร์โมน

ใช้วิธีฉีดเข้ากล้ามเนื้อใต้ครีบหลัง เหนือเส้นข้างลำตัว โดยฉีดให้แม่ปลาครั้งเดียว อัตราฮอร์โมนสังเคราะห์ 20-25 ไมโครกรัม/กิโลกรัมและยาเสริมฤทธิ์ 10 มิลลิกรัม/กิโลกรัม พ่อปลาฉีดพร้อมแม่ปลาด้วยความเข้มข้นฮอร์โมนสังเคราะห์ 10 ไมโครกรัม/กิโลกรัมและยาเสริมฤทธิ์ 10 มิลลิกรัม/กิโลกรัม ใช้

วิธีฉีดเข้ากล้ามเนื้อได้ครบหลังเหนือเส้นข้างลำตัว เนื่องจากพ่อแม่พันธุ์ปลาเทโพมีขนาดใหญ่มาก นอกจากนั้น ยังมีเงี่ยงแหลม หากใช้ยาสลบช่วยระหว่างการฉีดและการรัดจะช่วยให้ทำงานได้สะดวกขึ้น

3. การสวมเทียม

หลังจากฉีดฮอร์โมนแล้วประมาณ 12 ชม.

นำแม่ปลามาตรวจสอบ โดยรัดบริเวณท้องเหนือช่องเพศเบาๆ

ถ้ามีไข่ไหลออกมาให้เช็ดตัวปลาให้แห้ง แล้วรัดไข่ลงใน

ภาชนะที่แห้งสนิท และรัดน้ำเชื้อลงผสม และใช้ชนไก่คนจนทั่วระหว่างคนเติมน้ำกลั่นหรือน้ำสะอาดคนต่อแล้วรินน้ำทิ้ง แล้วใช้น้ำโคลน

ล้างเพื่อลดสารเหนียวและล้างไข่ด้วยน้ำสะอาดหลายๆครั้ง จากนั้นก็นำไข่ที่ได้ไปปักในกรวยปักไข่ต่อไป

การอนุบาลลูกปลา ไข่ปลาจะฟักออกเป็นตัว ในระยะเวลา 21-25 ชั่วโมง หลังจากตกไข่ ที่อุณหภูมิ 27-29

องศาเซลเซียส ย้ายลูกปลา จากกระชังผ้าโอลอนแก้วไปอนุบาลในบ่อปูนขนาด 50 ตารางเมตร และมีการพรางแสงให้มีดีโดยใช้แสลงสีดำคลุมรอบบ่อ เพื่อลดการกินกันเองของลูกปลา เนื่องจากลูกปลาเทโพจะมีนิสัยกิน

กันเองตั้งแต่ปากเริ่มอ้าและถุงไข่แดงยังยุบไม่หมด

< การย้ายลูกปลาจากบ่อปูนเพื่อไปอนุบาลต่อบ่อดิน

อาหารและการให้อาหาร

1. อาหารของลูกปลาระยะแรก หลังจากฟักออกจากไข่ได้ 2 วัน แล้วย้ายลูกปลามาอนุบาลในบ่อปูน โดยให้อาหารที่เมื่อยและไรแดงเป็นอาหาร ให้นานประมาณ 7-10 วัน

2. อาหารของลูกปลาระยะที่ 2 เมื่อลูกปลาอายุได้ประมาณ 10-30 วัน จะย้ายไปอนุบาลต่อบ่อดินและจะให้ปลาปนผสมรำละเอียดเป็นอาหาร

3. อาหารของลูกปลาระยะที่ 3 สำหรับลูกปลาที่มี

อายุ 30 วันหรือ 1 เดือน ขึ้นไป จะให้อาหารปลา

ดุกเล็กพิเศษ จนได้ลูกปลาขนาด 1-2 นิ้ว และนำขึ้นจำหน่ายแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาต่อไป

การเลี้ยงปลาเทโพ

รูปแบบการเลี้ยงปลาเทโพของเกษตรกร ส่วนจะนิยมเลี้ยงในกระชังโดยซื้อลูกปลาเทโพขนาด 1-2 นิ้ว นำมาอนุบาลในกระชังมุ้งเขียว จนมีขนาดตัวประมาณ 5 นิ้ว จึงนำลงเลี้ยงในกระชังขนาดของกระชังเลี้ยง 5x6x2 เมตร อาหารที่ใช้เลี้ยงส่วนใหญ่จะใช้ไส้ไก่ และหัวไก่อนำมาบดให้อาหารวันละ 2 ครั้ง สลับกับการให้อาหารเม็ดปลาดุกและเศษอาหาร ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงประมาณ 1 ปี จะเริ่มนำปลาเทโพ ทอยออกจำหน่าย ราคาจำหน่ายปากกระชังเฉลี่ยกิโลกรัมละ 55 บาท

ประโยชน์ของเทโพ

ใช้บริโภคในครัวเรือน ใช้จำหน่ายสด และนำไปแปรรูป เช่น ทำปลารมควัน ลูกชิ้นปลา ข้าวเกรียบปลา ปลาหวานและเค็ม ในกรณีจำหน่ายปลาสดไม่ได้ทันที สามารถเก็บไว้โดยวิธีแช่แข็ง คือแล่นเนื้อปลาเป็นชิ้นแล้วอัดเป็นก้อนเคลือบด้วยน้ำแข็งนำไปเก็บไว้ที่อุณหภูมิ -18 องศาเซลเซียส หรือต่ำกว่านี้จะเก็บรักษาเนื้อปลาได้นานถึงประมาณ 60 วันโดยเนื้อปลาจะมีคุณภาพคงเดิม

แนวโน้มของการเลี้ยงปลาเทโพ

ปลาเทโพเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย อดทนต่อสภาพแวดล้อมและมีราคาสูง การเลี้ยงปลาเทโพในบ่อที่น้ำไหลหรือเลี้ยงในกระชังจะได้ปลาที่มีคุณภาพ เนื้อดี กลิ่นสาบลดลง เป็นที่นิยมของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น